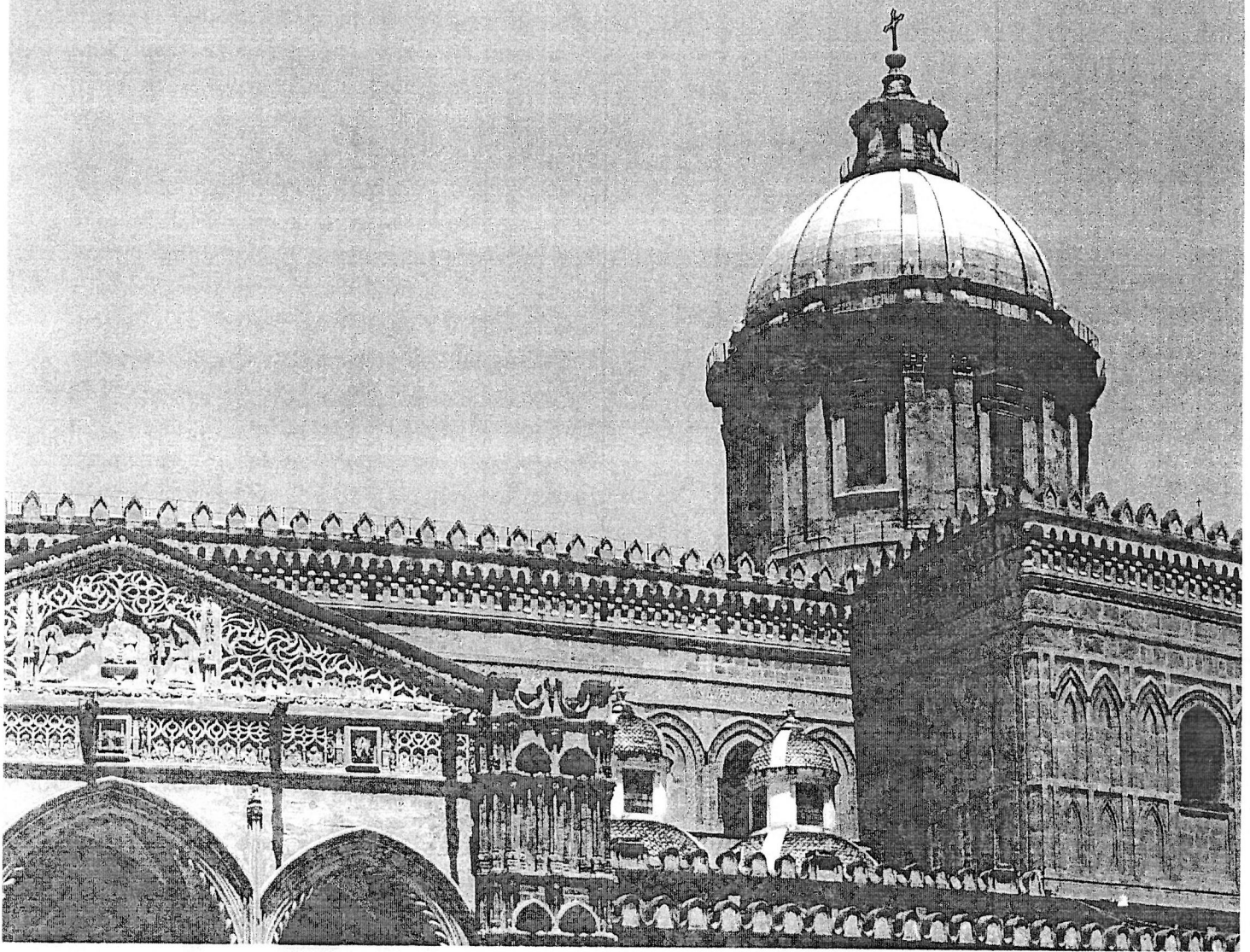
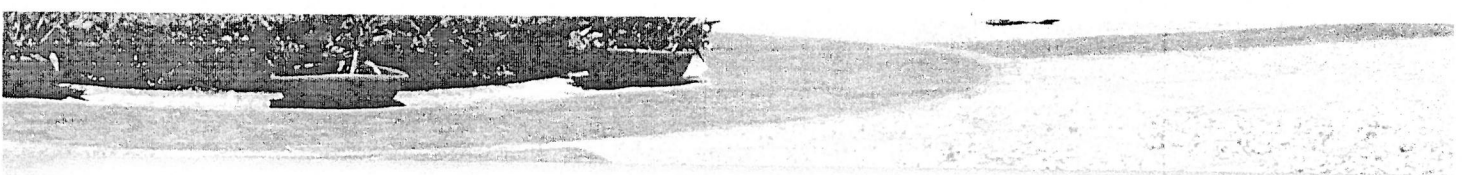

Societas Historicorum

czasopismo KNHS UJ
wiosna 2018
nr 76
~

W TYM NUMERZE m.in. o przyczynach wielokulturowości
Sycylii za czasów Fryderyka II Hohenstaufa i kremówce
„papieskiej” jako miejscu pamięci o Janie Pawle II

Redakcja

Redaktor naczelna:

Aleksandra Czyż

Z-ca redaktora naczelnego:

Patrycja Gremпка

Skład i łamanie:

Karolina Trybek

Korekta:

Patrycja Gremпка, Katarzyna Walczyk,

Szymon Grygiel

**oraz Koło Naukowe Edytorów UJ
w składzie:**

Agata Molenda, Dorota Ponikowska,

Magdalena Rząsa, Tadeusz Sobczyk

Przewodniczące zespołu:

Aleksandra Drewniak, Urszula Żupnik

Opieka naukowa pisma:

dr hab. Jakub Polit

Kraków 2018

Słowo wstępne

Drodzy Czytelnicy,

oddajemy w Wasze ręce ostatni już w tym roku akademickim numer „Societas Historicorum”. Obfituje on zwłaszcza w artykuły związane z wiekiem XX, dzięki którym można zapoznać się z historią polskiego pieniądza po 1918 roku czy życiem nieco dzisiaj zapomnianego krakowskiego polityka Józefa Hieronima Retingera. Maciej Kaproń prześledził natomiast przebieg konfliktu na Półwyspie Koreańskim w latach 60. Starożytników być może zainteresują artykuły poświęcone obrzędowi „krwawej ofiary” oraz genezie sporu o Celesyrię. Na sąsiednich łamach znajdziecie tekst Kamila Kołodzieja o przyczynach wielokulturowości średniowiecznej Sycylii. Arkadiusz Filip Siwko przeanalizował Herb Wielki Imperium Rosyjskiego, wskazując na rolę umieszczonych w nim koron heraldycznych. Artykuł *Kremówka „papińska” – miejsce pamięci o Janie Pawle II?* postanowiliśmy ująć w ramy nowego działu „Historia i pamięć”.

Tradycyjnie już zamieszczamy wywiad ze Świadkiem Historii – panią Hanną Szczepanowską „Heban”. Przedstawiamy również dwie relacje z życia Koła.

Wszystkim studentom życzymy udanej sesji, a w przerwie od nauki – miłej lektury!

Redakcja

ZŁOTY NIEPODLEGŁY. HISTORIA POLSKIEGO PIENIĄDZA

≈ XX wiek ≈

Choć banknoty i monety towarzyszą nam na co dzień, często posługujemy się nimi zupełnie bezrefleksyjnie. Nie jesteśmy nawet pewni, co się na nich znajduje. Czas to zmienić! Tym bardziej, że historia złotego jest ściśle związana z odzyskaniem przez Polskę niepodległości.

Trudna niepodległość: PKKP i marki polskie
Na ziemiach polskich wchodzących w skład trzech państw zaborczych posługiwano się różnymi walutami: w zaborze niemieckim marką, w austriackim koroną, a w rosyjskim – rublem. Podczas I wojny światowej w okupowanym przez Niemców Królestwie Polskim utworzono Polską Krajową Kasę Pożyczkową. Emitowała ona walutę zwaną marką polską, dzielącą się na sto fenigów, o wartości równej marce niemieckiej. Najwyższym nominałem było 1000 marek polskich. Na pieniądzach pojawił się renesansowy wizerunek białego orła w złotej koronie oraz napisy w języku polskim. Ten środek płatniczy obowiązywał na terenie Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego (niemieckiej administracji okupacyjnej ziem Królestwa Polskiego w latach 1915–1918)¹.

Gdy w listopadzie 1918 roku Polska odzyskała niepodległość, było oczywiste, że należy stworzyć polską instytucję emitującą narodową walutę oraz uporządkować sytuację na rynku pieniężnym w celu sprawnego ściągania podatków. Już na początku lutego 1919 roku w specjalnym dekreście podpisanym przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego ustalono, że polski pieniądz będzie się nazywał „lech”. Ostatecznie jednak sejm zdecydował o tym, że waluta będzie nosiła miano „złotego”, gdyż nazwa taka miała silniejsze umocowanie w historii².

Nie udało się od razu wprowadzić w życie zapisów prawnych i utworzyć instytucji emisyjnej, gdyż już u progu niepodległości przyszło Polakom toczyć wieloletnie walki o ostateczny kształt granic państwa (powstanie wielkopolskie, wojna

z Ukraińcami, wojna z bolszewikami, plebiscyty na Śląsku, Warmii i Mazurach). Wydatki związane z prowadzonymi wojnami nie pozostawały bez wpływu na budżet młodego państwa, np. koszty ponoszone w związku z wojną ze wschodnim sąsiadem stanowiły ponad połowę wszystkich jego wydatków³.

Dodatkowo odrodzona Rzeczpospolita stanęła przed trudnym zadaniem odbudowy państwa, które przez ponad 120 lat było podzielone pomiędzy trzy inne i przez którego ziemie przetoczył się front I wojny światowej. Wycofujący się z ziem polskich zaborcy chętnie wywozili w głąb swoich krajów część wyposażenia fabryk i komunikacji. Globalne straty ziem polskich szacuje się – niezbyt jednak precyzyjnie – na ok. 2 miliardy dolarów (według ówczesnej siły nabywczej). Także wydatki związane z odbudową zniszczonych i wyrównaniem różnic pomiędzy zaborami były ważnym punktem w budżecie państwa⁴.

Z powyższych przyczyn marka polska pozostawała prawnym środkiem płatniczym, zaś PKKP, poddana kontroli sejmu, przyjęła rolę tymczasowego banku emisyjnego. Z tych samych powodów wynikał także deficyt budżetowy, który zmusił władze do wzmożonego dodruku pieniędzy. Wzrostowi emisji nie towarzyszył wzrost ilości towaru na rynku, przez co ceny gwałtownie rosły, a siła nabywcza pieniądza spadała. Na terenie odrodzonego państwa polskiego posługiwano się także walutami zaborców. Proces ich wymiany na markę skutkował wzrostem jej emisji,

¹ A. Dylewski, *Od denara do złotego. Dzieje pieniądza w Polsce*, Warszawa 2012, s. 249.

² Tenże, *Historia pieniądza na ziemiach polskich*, Warszawa 2012, s. 262.

³ A. Podolska-Meducka, *Reformy skarbowo-walutowe Władysława Grabskiego*, [w:] *Reformy pieniądza w Polsce i na świecie*, s. 85, [online] http://mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/NBP_odcinek_3.pdf [dostęp: 21.02.2018].

⁴ C. Brzoza, L. Sowa, *Historia Polski 1918–1945*, Kraków 2009, s. 171.

a to powiększało już istniejącą inflację⁵. Również wydatki odbudowującego się kraju pokrywano dzięki nadmiernej emisji marki (w 1923 roku sfinansowano w ten sposób 74% pozycji w budżecie)⁶. W 1923 roku doprowadziło to do zjawiska hiperinflacji. Pojawiały się coraz wyższe nominały banknotów (najwyższy z nich – 10 000 000 marek polskich). Do obiegu przez ten czas weszło łącznie dziewiętnaście nominałów, nie wybito natomiast żadnej monety⁷. Miarą wielkości zjawiska hiperinflacji był też wzrost ceny dolara: w końcu 1918 roku płacono za niego 9 marek, a wiosną 1924 roku – ponad 9 000 000⁸.

W tej sytuacji zapanował chaos gospodarczy: Polacy zarabiali stosunkowo dużo, ale z powodu szybko rosnących cen ogromne sumy także wydawali. Krążyły opowieści o cenach wzrastających gwałtownie z dnia na dzień, z godziny na godzinę. Państwu groziło bankructwo. Na tym tle w Krakowie doszło do krwawych starć robotników z wojskiem, a rząd Wincentego Witosa podał się do dymisji⁹. W takich warunkach w grudniu 1923 roku fotel premiera i ministra skarbu przejął Władysław Grabski.

„Rok 1924 dał wielkie świadectwo naszej wartości jako państwa”¹⁰. Bank Polski S.A. i złote Nowy premier widział konieczność szybkiego działania i wymusił na sejmie udzielenie prezydentowi Stanisławowi Wojciechowskiemu (a faktycznie sobie) półrocznego upoważnienia do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy. Miało to zdynamizować podejmowane działania, uprościć i skrócić procedury legislacyjne. Aby zrównoważyć budżet, rząd został upoważniony do podwyższenia stawek podatkowych i celnych, przyspieszenia terminu płatności i uproszczenia postępowania przy ściąganiu podatków na rzecz państwa (głównie podatku majątkowego: nadzwyczajnej daniny na rzecz państwa świadczonej przez najbogatszą część społeczeństwa). Chciano również zaoszczędzić na wydatkach

10 marek polskich emitowanych przez Polską Krajową Kasę Pożyczkową (źródło: wikimedia.org)

budżetowych, zaciągać pożyczki zagraniczne, sprzedać niektóre przedsiębiorstwa przemysłowo-handlowe. Zadaniem nowego rządu stała się likwidacja PKKP i powołanie nowego banku¹¹.

Bank Polski S.A., którego nazwa miała nawiązywać do instytucji powstałej w 1828 roku w Królestwie Polskim, rozpoczął działalność 28 kwietnia 1924 roku. Był on spółką akcyjną, której udziały trafiały głównie do środowisk gospodarczych. Milion stułotowych akcji zawędrował do rąk 176 tys. akcjonariuszy. Udziały Skarbu Państwa wynosiły początkowo 1%, co miało dawać bankowi niezależność od rządu i ewentualnych nacisków zmierzających do zwiększenia obiegu pieniężnego. Na czele instytucji stanął Stanisław Karpiński¹².

Bank Polski S.A. emitował złote, opierając się na zasadach określonych na konferencji finansowej w Genewie w 1922 roku. Emisja miała mieć pokrycie w zgromadzonym złocie i walutach zagranicznych. W tym systemie, zwanym systemem dewizowo-złotym (Gold Exchange Standard), standardowa jednostka pieniądza była odpowiednikiem określonej wagi złota, a emitent gwarantował wykupienie wydanych pieniędzy za złoto o tej wadze, pod określonymi warunkami. Polski złoty miał parytet złota określony na 0,2903 g, był równy frankowi szwajcarskiemu, a kurs dolara wynosił 5,18 zł¹³.

Waluta była drukowana w nominałach: 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 i 500 zł. Złoty dzielił się na 100 groszy. Banknoty nominowane w złotych

⁵ C. Leszczyńska, *Zarys historii polskiej bankowości centralnej*, Warszawa 2010, s. 14–15.

⁶ A. Podolska-Meducka, dz. cyt., s. 85.

⁷ A. Dylewski, *Historia pieniądza...*, dz. cyt., s. 264.

⁸ C. Brzoza, L. Sowa, dz. cyt., s. 178.

⁹ Tamże, s. 180.

¹⁰ W. Grabski, *Dwa lata pracy u podstaw państwowości naszej (1924–1925)*, Warszawa 1927, s. 111.

¹¹ A. Podolska-Meducka, dz. cyt., s. 86.

¹² Tamże, s. 87.

¹³ C. Leszczyńska, dz. cyt., s. 19–20.

zamówiono jeszcze w 1919 roku, gdy uchwalono ustawę o wymianie znaków pieniężnych. Wydrukowane wówczas banknoty leżały w skarbcu PKKP i czekały pięć lat na wprowadzenie do obiegu¹⁴.

Rok 1924 był dla polskiej gospodarki pomyślny, gdyż udało się zrównoważyć budżet, ustanowić instytucję emisyjną i przeprowadzić reformę monetarną. Wszystko to bez pomocy z zewnątrz. W połowie 1925 roku nastąpiła jednak tzw. druga inflacja: ceny wzrastały, a wartość złotego malała. Przyczyną zjawiska był deficyt budżetowy, który i tym razem starano się pokryć dodatkową emisją. Doszło do załamania kursu złotego, a premier Władysław Grabski podał się do dymisji. W 1927 roku wprowadzono trzyletni plan stabilizacyjny, a międzynarodowe konsorcja bankowe udzieliły państwu polskiemu pożyczki. Nad realizacją planu miał sprawować nadzór przedstawiciel pożyczkodawców – Charles Dewey. Ustalono nowy parytet złotego, obniżając go do 0,1689 g złota. Nastąpiła również zmiana kursu złotego: 1 frank szwajcarski był równy 1,72 zł, a 1 dolar – 8,91 zł. W 1927 roku Polska przeszła na system waluty sztabowo-złotej (Gold Bullion Standard), co oznaczało, że w obiegu krajowym pieniądz przestał być praktycznie wymierny na złoto (1 kg złota kosztował 5920 zł). Od tej pory złoty stał się stabilną walutą¹⁵.

Rodzima jednostka pieniężna była jednym z najważniejszych elementów odrodzonego państwa polskiego. Charakter patriotycznej manifestacji, zwłaszcza wśród środowisk inteligentnych, przyjęło również kupowanie akcji Banku Polskiego S.A.

„Góral”, „nieznany młodzieniec”. Złote krakowskie Banku Emisyjnego

Po wybuchu II wojny światowej władze Banku Polskiego S.A. ewakuowały się, początkowo do Francji, następnie do Wielkiej Brytanii. W grudniu 1939 roku Niemcy podjęli decyzję o utworzeniu w Generalnym Gubernatorstwie Banku Emisyjnego w Polsce z siedzibą w Krakowie. Emitował on wprowadzoną do obiegu w GG walutę zwaną złotymi krakowskimi¹⁶. Banknot o nominale 500 zł nazywany był „góralem” od znajdującej się na

nim podobizny. Był on powszechnie uznawany za najmniejszą jednostkę korupcyjną, uwiecznioną w okupacyjnej piosence: „Siekiera, motyka, piłka, gwóźdź / Masz górala i mnie puść”¹⁷. Kryptonim „Góral” miała też słynna akcja AK z sierpnia 1943 roku, kiedy w centrum Warszawy uprowadzono niemiecki samochód przewożący 105 mln złotych¹⁸. Na banknotach 20- i 50- złotych zaś przez cały okres okupacji widniał wizerunek Emilii Plater, gdyż Niemcy byli przekonani, że jest to portret anonimowego młodzieńca¹⁹.

Kraj przemysłu i rolnictwa. Złote Narodowe Banku Polskiego

Pierwsza powojenna emisja złotego miała miejsce jeszcze w 1944 roku. Banknoty wydrukowano w Moskwie i chociaż ich emitentem był Narodowy Bank Polski, to nie miały one nawet podpisu prezesa, gdyż formalnie taka instytucja jeszcze nie istniała²⁰.

Narodowy Bank Polski powołano dekretem Krajowej Rady Narodowej z 15 stycznia 1945 roku. Jednocześnie zlikwidowano Bank Emisyjny oraz cofnięto uprawnienia emisyjne Bankowi Polskiemu S.A. Głównymi zadaniami nowo powstałej instytucji były przede wszystkim: udzielanie kredytów organom rządowym i przedsiębiorstwom, które podjęły działalność, oraz wymiana okupacyjnych pieniędzy²¹. Ta ostatnia kwestia okazała się palącym problemem.

Po zakończeniu II wojny światowej, podobnie jak po zakończeniu Wielkiej Wojny, na ziemiach polskich w obiegu pozostawały różne waluty. Na terenach wcielonych do III Rzeszy były to reichsmarki, w Generalnym Gubernatorstwie

¹⁴ A. Dylewski, *Historia pieniądza...*, dz. cyt., s. 276.

¹⁵ C. Leszczyńska, dz. cyt., s. 27–28.

¹⁶ Tamże, s. 37.

¹⁷ B. Dziewanowski-Stefańczyk, W. Kalwat, *Marki, ruble i młynarki*, [w:] *Polski pieniądz przez wieki*, s. 4, [online] http://www.mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/PPPW_14.pdf [dostęp: 27.02.2018].

¹⁸ J. Łazor, *Pod okupacją. Bankowość w czasie drugiej wojny światowej*, [w:] *Historia bankowości na ziemiach polskich*, s. 67, [online] http://www.mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/HistoriaBankowosciNaZiemiachPolskich_04.pdf [dostęp: 27.02.2018].

¹⁹ B. Dziewanowski-Stefańczyk, W. Kalwat, dz. cyt., s. 4.

²⁰ W. Morawski, *Specyfika bankowości PRL*, [w:] *Historia bankowości na ziemiach polskich*, s. 92, [online] http://www.mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/HistoriaBankowosciNaZiemiachPolskich_05.pdf [dostęp: 27.02.2018].

²¹ Tamże, s. 92.

500 złotych z 1940 roku emitowanych przez Bank Emisyjny w Polsce, tzw. góral (źródło: wikipedia.org)

tzw. złote krakowskie, na obszarach zajętych przez Związek Sowiecki – ruble, a na Spiszu i Orawie – korony słowackie. Ludność posiadała też przedwojenne złote, pojawiły się także złote emitowane przez władze. Konieczna zatem była wymiana pieniędzy. Dokonywano jej w poszczególnych rejonach wyzwalanego kraju w różnym czasie (albo w ogóle, jak na tzw. Ziemiach Odzyskanych) i tylko do określonej wysokości, przez co ludność straciła część majątku²².

W latach 1945–1949 NBP wprowadził do obiegu dwadzieścia trzy rodzaje banknotów o różnych nominalach²³. Władze po raz kolejny w historii stosowały nadmierną emisję pieniądza do pokrycia potrzeb budżetowych; na rynku brakowało towarów, co powodowało drożyznę; inflację dodatkowo powiększali żołnierze Armii Czerwonej, którzy używali polskiej waluty drukowanej w ZSRR²⁴. Władze zaczęły planować kolejną wymianę pieniędzy, o której nie uprzedzono ludności. Termin wybrano precyzyjnie na przełom października i listopada, aby niekorzystna aura zniechęciła ludzi do ewentualnych protestów. Dodatkowo chłopcy po sprzedaniu swoich plonów dysponowali dużą ilością gotówki, zaś mieszkańcy miast jeszcze nie zdążyli zrobić zakupów. Wymiana była przygotowana dużo wcześniej, banknoty i monety czekały w skarbcach

długi czas. Ogłoszono ją 28 października i trwała ona tydzień, do 8 listopada. Ceny, płace, wkłady oszczędnościowe w bankach (do 100 tys. zł) przeliczano w stosunku: 100 złotych starych za 3 nowe. Gotówkę zaś wymieniano w relacji 100 do 1. Ludność straciła w ten sposób ok. 2/3 gotówki. Polacy na długo zapamiętali to zdarzenie, a w późniejszych latach każda plotka o wymianie pieniędzy budziła grozę²⁵.

W czasach Polski Ludowej NBP pełnił inne funkcje niż dziś. Jego rola sprowadzała się do czynności rozliczeniowych. Była to centralna instytucja kredytowo-rozliczeniowa i państwowy organ kontroli finansowej. Działalność kredytowa i emisyjna podporządkowana była celom ogólnogospodarczym, a polityką pieniężno-kredytową kierowało Ministerstwo Finansów. Prezesa NBP powoływała Rada Ministrów na wniosek ministra finansów²⁶.

Również wygląd znaków pieniężnych emitowanych przez NBP był mocno powiązany z panującym ustrojem. Na powojennych emisjach banknotów dominującym motywem była praca (pojawiały się na nich wizerunki: rybaka, stocznio-wca, żniwiarzy, górnik, robotnika itd.). Po wymianie pieniędzy w 1950 roku do obiegu weszły banknoty z datą emisji 1 lipca 1948, które zyskały sobie wiele nazw gwarowych: 20 zł – „Anielka”, 100 zł – „paczka” lub „tatus”. W 1966 roku wyemitowano niepasujący do całej serii banknot o nominale 1000 zł, który miał upamiętniać teorię heliocentryczną Kopernika. Był on bardzo barwny i nieco szokował użytkowników, dlatego nadawali mu oni nazwy, które w żargonie występują do dziś, takie jak „koło”, „kafel” i „patyk”²⁷.

W latach 70. w obiegu pojawiły się banknoty z nowej serii „Wielcy Polacy”, mające upamiętnić wybitne postaci z historii Polski. Ich listę stworzono na szczęblu Komitetu Centralnego PZPR, a zaprojektował je Andrzej Heidrich. W latach 1974–1979 ukazały się banknoty z Karolem Świerczewskim (50 zł), Ludwikiem Waryńskim (100 zł), Jarosławem Dąbrowskim (200 zł), Tadeuszem Kościuszką (500 zł), Mikołajem Kopernikiem (1000 zł) oraz z dwoma wizerunkami: Mieszka I i Bolesława Chrobrego (2000 zł). Na

²² B. Dziewanowski-Stefańczyk, *Wymiany pieniądza w Polsce w latach 1944–1950*, [w:] *Reformy pieniądza w Polsce i na świecie*, s. 81, [online] http://mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/NBP_odcinek_5.pdf [dostęp: 27.02.2018].

²³ A. Dylewski, *Od denara...*, dz. cyt., s. 282.

²⁴ B. Dziewanowski-Stefańczyk, dz. cyt., s. 83.

²⁵ A. Dylewski, *Historia pieniądza...*, dz. cyt., s. 298; B. Dziewanowski-Stefańczyk, dz. cyt., s. 83–84.

²⁶ W. Morawski, dz. cyt., s. 95.

²⁷ A. Dylewski, *Historia pieniądza...*, dz. cyt., s. 300–301.

przełomie lat 70. i 80. z powodu braku surowców zaprzestano bicia monet 10- i 20-złotowych, wprowadzając w ich miejsce banknoty o tych nominałach²⁸.

Wraz z kłopotami gospodarczymi i rosnącą inflacją (w latach 1981–1987 ceny konsumpcyjne wzrosły o 31% rocznie) wprowadzono nowe, coraz wyższe nominały. Zmiana ustroju nie powstrzymała tego zjawiska. Łączny wzrost cen pod koniec 1989 roku wyniósł 255,3%, a w 1990 roku – 585,8%. Stłumić inflację udało się dopiero tzw. planowi Balcerowicza, którego efekty były widoczne w 1991 roku²⁹. Reformy objęły także system bankowy, który zaczął się zmieniać już w 1988 roku. Wtedy podjęto decyzję o wyłączeniu NBP z czynności depozytowo-kredytowych, a celem banku centralnego stało się umacnianie złotego i walka z inflacją³⁰. Tuż przed denominacją jednak Polacy płacili między innymi banknotem o nominale 2 000 000 zł.

Od Mieszka do Sobieskiego. Władcy polscy

O konieczności wymiany pieniędzy mówiono już w 1990 roku, lecz denominację przeprowadzono dopiero w roku 1995. Relacja wymienna wynosiła 10 000 do 1, zaś możliwość wymiany starych złotych istniała do końca 2010 roku. Projekt banknotów z serii „Władcy polscy” ponownie wykonał Andrzej Heidrich³¹. Na banknotach znaleźli się: Mieszko I, Bolesław Chrobry, Kazimierz Wielki, Władysław Jagiełło i Zygmunt Stary. W lutym 2017 roku wyemitowano banknot o nominale 500 zł, na którym umieszczono wizerunek króla Jana III Sobieskiego.

Pieniądze przez to, że są przekazywane z rąk do rąk, stanowią znakomity nośnik ideologii. Władze doskonale zdają sobie z tego sprawę i chętnie korzystają z tej możliwości przekazywania informacji. Jedną z pierwszych decyzji władz nowo powstałego państwa polskiego było ustanowienie własnej instytucji emitującej walutę. Także władze Polski Ludowej za pomocą banknotów szerzyły swoją ideologię Polski jako

państwa chłopa i robotnika. Współcześnie na banknotach również znajdziemy mnóstwo nawiązań do polskiej historii. Wystarczy tylko dokładnie się im przyjrzeć...

Alina Zawada

Bibliografia:

- ⊗ Dylewski A., *Historia pieniądza na ziemiach polskich*, Warszawa 2012.
- ⊗ Dylewski A., *Od denara do złotego. Dzieje pieniądza w Polsce*, Warszawa 2012.
- ⊗ Dziewanowski-Stefańczyk B., *Wymiany pieniądza w Polsce w latach 1944–1950*, [w:] *Reformy pieniądza w Polsce i na świecie*, [online] http://mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/NBP_odcinek_5.pdf [dostęp: 27.02.2018].
- ⊗ Dziewanowski-Stefańczyk B., Kalwat W., *Marki, ruble i młynarki* [w:] *Polski pieniądz przez wieki*, [online] http://www.mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/PPPW_14.pdf [dostęp: 27.02.2018].
- ⊗ Grabski W., *Dwa lata pracy u podstaw państwowości naszej (1924–1925)*, Warszawa 1927.
- ⊗ Kaliński J., *Denominacja złotego w 1995 roku*, [w:] *Reformy pieniądza w Polsce i na świecie*, [online] http://mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/NBP_odcinek_6.pdf [dostęp: 27.02.2018].
- ⊗ Leszczyńska C., *Zarys historii polskiej bankowości centralnej*, Warszawa 2010.
- ⊗ Łazor J., *Pod okupacją. Bankowość w czasie drugiej wojny światowej*, [w:] *Historia bankowości na ziemiach polskich*, [online] http://www.mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/HistoriaBankowosciNaZiemiachPolskich_04.pdf [dostęp: 27.02.2018].
- ⊗ Morawski W., *Specyfika bankowości PRL*, [w:] *Historia bankowości na ziemiach polskich*, [online] http://www.mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/HistoriaBankowosciNaZiemiachPolskich_05.pdf [dostęp: 27.02.2018].
- ⊗ Podolska-Meducka A., *Reformy skarbowo-walutowe Władysława Grabskiego*, [w:] *Reformy pieniądza w Polsce i na świecie*, [online] http://mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/NBP_odcinek_3.pdf [dostęp: 27.02.2018].
- ⊗ Sowa L., Brzoza C., *Historia Polski 1918–1945*, Kraków 2009.

²⁸ Tenże, *Od denara...*, dz. cyt. s. 316.

²⁹ J. Kaliński, *Denominacja złotego w 1995 roku*, [w:] *Reformy pieniądza w Polsce i na świecie*, s. 78, [online] http://mowiawieki.pl/templates/site_pic/files/NBP_odcinek_6.pdf [dostęp: 27.02.2018].

³⁰ W. Morawski, dz. cyt., s. 95.

³¹ J. Kaliński, dz. cyt., s. 79.